

Господарське право; господарсько-процесуальне право

УДК 346

Серєбряк Станіслав Вадимович

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри правознавства
Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля*

Sieriebriak Stanislav

*Candidate of Legal Sciences,
Associate Professor of the Department of Law
Volodymyr Dahl East Ukrainian National University*

ORCID: 0000-0001-7207-594X

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ
В КОНТЕКСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ СПЕЦІАЛЬНИХ
ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ (МЕХАНІЗМІВ) ГОСПОДАРІЮВАННЯ
LEGAL REGULATION OF THE DIGITAL ECONOMY
DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF NEW SPECIAL LEGAL
REGIMES (MECHANISMS) INTRODUCTION OF MANAGEMENT**

Анотація. В статті досліджено правове регулювання розвитку цифрової економіки. Визначено дуальну роль держави у розбудові цифрової економіки, складники «Цифрової держави» та важливість стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні. Проведено аналіз загальних засад правового режиму Дія.Сіту та виокремлено унікальність правового та податкового механізму, який можна мільтиплікувати. Щодо територіального аспекту розвитку цифрової економіки, то деякі регіони України затвердили регіональні програми інформатизації, пріоритетами яких стало забезпечення рівного доступу до електронних послуг та сервісів для усіх мешканців, підвищення рівня цифрових навичок та вмій громадян, підтримка та прискорення цифрового розвитку регіону для забезпечення якості та комфорту життя, впровадження системи безпечний регіон,

розвиток потенційних можливостей аутсорсингових послуг, підтримка підприємців та економічного розвитку громад, технологічних стартапів, а також прозора, сучасна, ефективна організація цифрової взаємодії органів місцевого самоврядування з населенням та бізнесом. Доведено, що Україна продовжує розвиток цифрової економіки, попри війну, всі регіони та територіальні громади України активно впроваджують цифрові технології. Проаналізовані українські кейси щодо розбудови цифрової економіки дозволяють стверджувати, що місцевий економічний розвиток на засадах цифровізації можливий та технічно забезпечується.

Наявність зруйнованих та постраждалих регіонів потребує державної підтримки, яку доцільно надавати шляхом запровадження спеціальних правових режимів (механізмів) господарювання. Які в значній мірі залежать від спроможності громад наповнювати місцеві бюджети. Розглянуто перелік чинних податків територіальних громад та припущено, що малоімовірно, що спеціальний правовий режим (механізм) господарювання доцільно запроваджувати тільки шляхом регулювання місцевих податків, оскільки в умовах руйнування інфраструктури через війну органи місцевого самоврядування не матимуть змоги забезпечувати податкові надходження, тому є сенс задіяти всі загальнодержавні податки і які мають бути агреговані в унікальний правовий й податковий механізм, за аналогією з Дія.Сіту.

Ключові слова: *правове регулювання, цифрова економіка, податки, спеціальний правовий режим, механізм господарювання, територія.*

Summary. *The article examines the legal regulation of the digital economy development. The dual role of the state in the development of the digital economy, the components of the "Digital State" and the importance of stimulating the development of the digital economy in Ukraine are defined. The analysis of the general principles of the legal regime of Diya Situ, its legal regime, and the*

uniqueness of the legal and tax mechanism, which should be multiplied, are highlighted. As for the territorial aspect, some regions of Ukraine have approved the regional informatization programs, the priorities of which were to ensure equal access to electronic services and services for all residents, increase the level of digital skills and abilities of citizens, support and accelerate the digital development of the region to ensure the quality and comfort of life, implementation systems, a safe region, development of potential opportunities for outsourcing services and the IT sphere, support for entrepreneurs and economic development of communities, technological startups, as well as transparent, modern, effective organization of digital interaction of local self-government bodies with the population and business. It is proved that Ukraine continues the development of the digital economy, despite the war, all regions and territorial communities of Ukraine are actively implementing digital technologies. The analyzed Ukrainian cases regarding the development of the digital economy allow us to state that local economic development on the basis of digitalization is possible and technically feasible. The presence of destroyed and affected regions requires state support, which should be provided through the introduction of special legal regimes (mechanisms) of management.

Which largely depend on the effectiveness of communities to fill their own budgets using local taxes and fees. The considered list of current taxes of territorial communities assumes that it is unlikely that the special legal regime (mechanism) of management should be introduced only by regulating local taxes, since in the conditions of the destruction of the infrastructure due to the war, local self-government bodies will not be able to generate tax revenues, therefore it makes sense to use all national taxes and which can be aggregated into a unique legal and tax mechanism, by analogy with Diya Situ.

Key words: *legal regulation, digital economy, taxes, special legal regime, management mechanism, territory.*

Постановка проблеми. В Україні на державному рівні визнається необхідність та стимулюється формування цифрової економіки, а цифрові технології розглядаються в якості одного з ключових драйверів сталого розвитку країни. На відміну від інших країн, де державам відведено провідну роль у формуванні цифрового кластеру, українські фахівці зазначають, що роль держави в цьому процесі вирішальна, а долучення до міжнародного онлайн-бізнесу це не вибір, а необхідність, яка сама по собі призведе до цифрового управління, і що розвиток цифрової інфраструктури є неминучим. Починаючи із Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки, цифрова економіка стала впливати на всі галузі національного господарства й регіони України, що вимагає проведення наукових досліджень й аналізу цього впливу та визначення механізмів стимулювання [1]. Особливо через війну, оскільки зруйновані та постраждалі регіони потребують державної підтримки, яку можна надавати шляхом запровадження спеціальних правових режимів (механізмів) господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою розбудови цифрової економіки в Україні та її регіонах займається багато науковців та фахівців. Так, наприклад, в своїх фахових статтях Жекало Г.І. досліджує проблеми та перспективи розвитку цифрової економіки України та її регіонів [2]. А Іртищева І. О., Сенкевич О. Ф. та інші науковці слушно зазначають, що на практиці цифрова трансформація (цифровізація) регіонів України відрізняється [3]. Особливість цифрового розвитку в Україні полягає ще і в тому, що індивідуальні користувачі й бізнес значно випереджають державу і велику промисловість у цьому аспекті. Сучасний український малий і середній бізнес уже активно використовує інформаційні технології, цифрові методи просування своїх послуг, а роль держави у розбудові цифрової економіки дуальна: з одного боку це регулятор, що запроваджує норми, принципи та основи співіснування

елементів цифрової економіки, контролює та перевіряє методи їх використання, здійснює технологічні зміни, що сприяють закріпленню цифрових відносин між суспільством та владою; з другого боку держава може використовувати Інтернет та інформаційні технології безпосередньо під час надання своїх публічних послуг, в електронному врядуванні тощо [4, с. 228].

В Україні вже давно поставлено завдання системного та широкого розвитку цифровізації. Замість вибіркової цифровізації, що покращує якість певних систем чи сфер життєдіяльності, Україна активно рухається до переходу на цифрові технології. А правове забезпечення розвитку цифрової економіки в Україні розпочалося формуватися ще у 2013 році, коли Кабінет Міністрів України видав Розпорядження "Про схвалення стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні" [5]. У 2015 р. Україна приєдналася до Декларації першого засідання міністрів "Східного партнерства ЄС" з питань цифрової економіки [6], на якому цифрова економіка була визнана сферою з невикористаним потенціалом як для ЄС так і для шести країн-партнерів [7], далі Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» [8] тощо. Але центральним нормативно-правовим актом, що регулює розвиток цифрової економіки в Україні є Стратегія здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року [9].

Однак, на наше переконання, в науці відсутнє обґрунтоване дослідження нормативно-правового регулювання розвитку цифрової економіки саме з урахуванням територіального аспекту та в контексті запровадження спеціальних правових режимів господарювання задля підтримки зруйнованих територій та регіонів.

Ціллю статті стало дослідження правового регулювання розвитку цифрової економіки в контексті запровадження нових спеціальних правових режимів (механізмів) господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Метою чинної Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами є побудова сучасної та ефективної системи управління інформаційними технологіями для забезпечення підтримки і подальшого цифрового розвитку ефективної та прозорої системи управління державними фінансами. Результатом реалізації цієї Стратегії повинне стати запровадження єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи управління державними фінансами, побудованої на інтегрованості електронних інформаційних ресурсів з одночасним комплексним захистом інформації, дотриманням технологічної незалежності і забезпеченням обміну інформацією в режимі реального часу. Ця Стратегія визначає напрями та завдання, спрямовані на модернізацію та розвиток ІТ-складової центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. За результатами реалізації цієї стратегії має бути створено справжню цифрову державу та оцифрувати багато публічних послуг, оновити законодавчу базу, упорядкувати роботу державних реєстрів, забезпечити технічні можливості й захист даних. Складники «Цифрової держави» такі: електронне урядування; кібербезпека; електронний бізнес; електронна демократія; електронний суд; електронна охорона здоров'я; електронна освіта; електронна транспортна система; розумні міста; цифрові навички; повсюдний інтернет [10].

Проте найбільшій уваги заслуговує, з точки зору розробки та запровадження спеціальних правових режимів (механізмів) господарювання, Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» [8]. Цей Закон визначає правові, фінансові й організаційні засади функціонування правового режиму Дія. Сіту, які застосовуються задля створення сприятливих умов щодо розбудови цифрової інфраструктури, ведення інноваційного бізнесу, залучення

інвестицій, а також талановитих спеціалістів з метою стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні.

Відносини щодо набуття та втрати статусу резидента Дія.Сіту, відносини за участю резидента Дія.Сіту та щодо участі у статутному капіталі резидента Дія.Сіту регулюються Конституцією України [11], Цивільним кодексом України [12], законами України, що визначають особливості оподаткування резидентів Дія.Сіту, іншими нормативно-правовими актами, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Загальними засадами правового режиму Дія.Сіту є:

1) свобода діяльності - наявність у всіх резидентів Дія.Сіту права самостійно провадити господарську діяльність, права обирати форми організації такої діяльності та форми співпраці з третіми особами з урахуванням положень цього Закону, а також наявність у фахівців права самостійно здійснювати будь-яку не заборонену законом діяльність, права обирати форми організації такої діяльності та форми співпраці з іншими особами;

2) невтручання - невтручання держави, державних органів та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у діяльність резидентів Дія.Сіту, якщо така діяльність здійснюється в межах цього Закону та іншого законодавства України;

3) презумпція правомірності діяльності резидентів Дія.Сіту - прийняття рішення на користь резидентів Дія.Сіту або заявників у разі, якщо норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі закону, або якщо норми різних законів чи нормативно-правових актів припускають неоднозначне (множинне) тлумачення прав та обов'язків резидентів Дія.Сіту або заявників, або держави, або державних органів чи органів місцевого самоврядування, або їх посадових осіб;

4) стабільність - гарантія державою збереження правового режиму

Дія. Сіту та стабільності його умов, передбачених цим Законом та законами України, що визначають особливості оподаткування резидентів Дія.Сіту, протягом строку, визначеного цим Законом, включаючи недопустимість обмеження чи звуження змісту прав та гарантій, передбачених правовим режимом Дія.Сіту, а також недопустимість збільшення регуляторного навантаження на резидентів Дія Сіту протягом такого строку;

5) формальний характер процедури набуття статусу резидента Дія.Сіту - відсутність вимог щодо отримання спеціальних дозволів, ліцензування чи здійснення заходів державного нагляду (контролю) для подання та розгляду заяви про набуття статусу резидента Дія.Сіту і внесення інформації про заявника до реєстру Дія.Сіту;

б) добровільність резидентства в Дія.Сіту - неприпустимість прямого чи опосередкованого примусу юридичних осіб до набуття статусу резидента [8].

Правовий режим Дія.Сіту застосовується до відносин, в яких беруть участь резиденти Дія.Сіту або беруть участь у статутному капіталі резидента Дія.Сіту протягом строку його резидентства. До договірних відносин за участю резидента Дія.Сіту або щодо участі у статутному капіталі резидента Дія.Сіту, які виникли під час строку його резидентства, застосовується правовий режим Дія.Сіту незалежно від факту втрати такою юридичною особою статусу резидента Дія.Сіту, якщо інше прямо не передбачено договором або Законом. Спеціальні умови оподаткування є головною особливістю щодо до резидента Дія.Сіту, а Податковим кодексом України визначаються день початку і день припинення застосування таких умов. Відповідно до цього Закону Правовий режим Дія.Сіту встановлюється на необмежений строк, але не менш як на 25 років з дня внесення до реєстру запису про резидента Дія.Сіту. З дня внесення до реєстру держава гарантує резидентам Дія.Сіту чинність правового режиму та стабільність його умов, визначених цим Законом, законами України, що визначають особливості

оподаткування резидентів Дія.Сіту, а також додержання прав і законних інтересів резидентів Дія.Сіту та залучених ними фахівців. Передбачені гарантії стабільності правового режиму Дія.Сіту не поширюються на зміни до законодавства України, що стосуються питань оборони, національної безпеки, забезпечення громадського порядку та охорони навколишнього природного середовища. Система державних гарантій захисту інвестицій, передбачена законодавством про інвестиційну діяльність та режим іноземного інвестування поширюється на всіх резидентів Дія.Сіту та їх учасників (акціонерів) [8].

Отже, Дія.Сіту це унікальний правовий та податковий механізм для ІТ-компаній в Україні, особливостями якого є:

- низькі податкові ставки (податок на прибуток 9 % або 18 % залежно від обраного режиму податків на оплату праці (податок на доходи фізичних осіб - 5 %, ЄСВ – 22 % від мінімальної зарплати, 1,5 % військовий збір);
- альтернативна модель найму (згідно з Кодексом законів про працю України чи співпраці з ФОП, може підписати GIG-контракт, доступний лише резидентам Дія.Сіту);
- правовий режим Дія Сіту встановлюється на необмежений строк, але не менш як на 25 років з дня внесення до реєстру Дія.Сіту запису про першого резидента Дія.Сіту [8].

На думку Ольги Беляковой, Дія.Сіту забезпечує повну прозорість у плані найму працівників та є рушійною силою для більшості іноземних компаній перейти в Дія.Сіту. Для закордонного бізнесу – це головна перевага, тому для іноземних інвесторів це має надважливе значення, і навіть примарні ризики перекваліфікації ФОПів у працівників можуть бути зовсім неважливими, особливо якщо це публічна компанія. Дія.Сіту в цьому плані скасовує всі невідповідності реальної картини картинці "паперовій". Комплаєнс-питання в межах цього режиму знімаються повністю якщо все

правильно документально оформлено [13].

Щодо територіального аспекту, то цифровізація економіки інтенсивно запроваджується на теренах Волинської й Закарпатської областей, які у грудні 2022 року затвердили пілотні регіональні програми інформатизації на 2023-2025 роки [14]. Програми розроблені відповідно до основних положень Національної програми інформатизації України та затверджено керівниками обласних військових адміністрацій.

Особливістю для програми інформатизації Волинського регіону стало врахування потреб територіальних громад, а також участь представників громад у науково-технічній раді обласної державної адміністрації. Прийнята регіональна програма інформатизації містить заходи із: розвитку бренду регіону й проєктного офісу «Digital Volyn» та ІТ екосистеми; створення цифрових умов для реалізації крафтових продуктів від виробників усіх територіальних громад Волині за допомогою розробленого регіонального маркетплейсу; візуалізації відкритих даних в різних галузях через створення інструменту – «Волинь в цифрах»; створення центру підтримки підприємництва разом із консалтинговими зонами «Дія Бізнес»; створення розумних зупинок «Smart bus» для міжміського транспорту, передбачається розробка та впровадження відповідної е-програми; створення та розвитку науково-технологічного парку у Волинському регіоні. Щодо Закарпаття, то воно обрало своїми цілями як: надання в електронній формі адміністративних послуг, як то – сервіси для громадян та бізнесу у сфері освіти, е-демократії, охорони здоров'я та житлово-комунального господарства задля створення сучасної захищеної інформаційної інфраструктури області. Також регіональна програма інформатизації Закарпатської області передбачає заходи з формування «розумної» цифрової платформи управління, орієнтованої на потреби громади та спрощення і оптимізацію процесів взаємодії «людина-держава-людина», а також проведення цифрової модернізації технологій за

актуальними напрямками розвитку регіону [14].

Цільовими пріоритетами регіональної програми інформатизації Волинської області стало забезпечення рівного доступу до сервісів та електронних послуг для усіх мешканців, сприяння цифровому розвитку регіону для забезпечення якості та комфорту життя населення регіону, підвищення рівня цифрових компетенцій та вмінь громадян, а також впровадження комплексу щодо безпечності регіон тощо. Першочерговими завданнями регіональної програми інформатизації є використання потенційних можливостей ІТ-сфери для розвитку аутсорсингових послуг, яка включає: формування відповідної інфраструктури екосистеми на Волині за допомогою ІТ сфери, робота з донорами – центрами підтримки підприємців через відкриття Дія.Бізнес, яка має взаємодіяти з науковцями та сприяти економічному розвитку територіальних громад, розвиток технологічних стартапів на основі цифрових технологій. Виконання понад п'ятдесяти завдань і заходів регіональної програми інформатизації Волинської області має суттєво заохотити розбудову відкритого інформаційного суспільства в регіоні, як одного з суттєвих чинників розвитку демократії у країні, а також в умовах та після війни підвищити якість життя населення області та України у цілому. Серед головних завдань регіональної програми інформатизації Закарпаття слід виокремити - прозору, сучасну та ефективну організацію цифрової взаємодії населення та бізнесу з органами місцевого самоврядування, місцевими органами виконавчої влади, що забезпечить комфортні умови для проживання, належне інституційне підґрунтя для розвитку різних видів економічної діяльності, підвищить інвестиційну привабливість регіону. Всім регіональним програмам інформатизації Закарпаття і Волині передують глибокий аналіз стану інфраструктури інформатизації, на формування якої суттєво вплинула війна в Україні. Слід зауважити, що через війну на цифровому фронті з'явилися нові вимоги, бо багато суспільних процесів

пришвидшилося, тому виникла потреба у створенні спеціалізованого порталу для отримання адміністративних послуг за допомогою мобільного застосунку «Мое Закарпаття». Також стало дуже потрібним оцифрування реєстрів обласної державної адміністрації, впровадження єдиної системи електронного документообігу для органів державної влади та місцевого самоврядування. Всі регіональні програми інформатизації обов'язково передбачають організацію підключення до швидкісного інтернету та Wi-Fi доступу в укриттях [14].

Отже, Україна продовжує розвиток цифрової економіки, попри війну.

Всі регіони та територіальні громади України активно впроваджують цифрові технології. Так, наприклад, в Харківській області для ефективної та продуктивної роботи на місцях отримали нову сучасну техніку тринадцять громад. Ці громади отримали 13 принтерів, 22 ноутбуки, 22 комп'ютерні миші і 26 картриджів. Підключились до платформи «Свої» двадцять чотири територіальні громади Одеської області, які для запису до електронної черги заробили зручний чат-бот. До цієї електронної черги також можна під'єднати будь-яку установу та налаштувати різні типи робочих місць (реєстратор, адміністратор, консультант тощо) та безкоштовно оновити або створити новий сайт територіальної громади. На Буковині – Глибоцька, Кіцманська, Заставнівська, Хотинська та Центральна міська клінічна лікарні отримала станції Starlink, які забезпечують супутниковий зв'язок. Starlink отримала і Чернівецької обласна військова адміністрація. Місто Чернівці та область також отримали десять старлінків, які передали в різні медичні заклади. А Чернівецький обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф для забезпечення роботи своїх бригад на віддалених пунктах (Путилі, Вижниці, Сторожинці, Сокирянах, Кельменцях, Новоселиці, Глибоці, Заставні) отримав дев'ять станцій Starlink. Ці всі кейси були реалізовані за сприянням Міністерства охорони здоров'я України [15].

Понад ста одиниць сучасних комп'ютерів передали в освітні заклади Прикарпаття. Надана техніка допоможе підвищити якість навчання дітей основам програмування. Для навчання також отримали освітні заклади Житомирської області понад три тисячі ноутбуків. До кінця 2023 року безоплатно отримали можливість користуватися деякими функціями сервісу Workspace for Education вчителі Житомирщини. Ці кейси було реалізовано завдяки співпраці МОН та Мінцифри з компанією Google та за підтримки ООН з питань освіти, науки і культури ЮНЕСКО. Ініціатива була реалізована в межах програми «Ноутбук кожному вчителю». Послуга безготівкового розрахунку запроцює в автобусах Львівської області з середини літа 2023 року. А компанія «Smart Ticket Technology» буде впроваджувати автоматизовану систему обліку на підприємствах Львова. Щоб спростити процес реєстрації відвідувачів Львова Futura Coworking та Nat Coworking запропонували послугу Дія.QR. Така послуга передбачає безготівковий проїзд і дає можливість мінімізувати контакти між водіями та пасажирами, проводити моніторинг пасажиропотоку у тролейбусах, допомагає уникнути небезпечних ситуацій на дорозі тощо. Для вчителів Рівненської області передано понад дві тисячі ноутбуків, і сьогодні вони мають можливість проводити заняття у дистанційному форматі завдяки новій техніці, створювати інтерактивні уроки завдяки сучасному програмному забезпеченню, яке сприяє більшій зацікавленості та кращому засвоєнню матеріалу учнями. Через центри надання адміністративних послуг Черкаської області у 2022 році було надано понад півмільйона адміністративних послуг. Найбільш популярними послугами стали: соціальні послуги (204 190 заяв), реєстрації місця проживання (150 585 заяв) та реєстрації речових прав на нерухоме майно (75 543 заяв). [15].

Таким чином, приведені кейси щодо розбудови цифрової економіки дозволяють стверджувати, що розвиток територій на засадах цифровізації можливий та технічно забезпечується попри війну, що сприяє

запровадженню спеціальних правових режимів (механізмів) господарювання, які можуть бути розроблені за аналогією Дія.Сіту, але мають стимулювати не тільки розвиток одного виду економічної діяльності, а і весь місцевий економічний розвиток.

Сьогодні, місцевий економічний розвиток, залежить від доходів місцевих бюджетів, які визначаються Бюджетним кодексом України і яким встановлено, що доходи місцевого бюджету – це податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України, а саме: 1) податкові надходження; 2) неподаткові надходження; 3) доходи від операцій з капіталом; 4) трансферти. Податковими надходженнями визнаються встановлені законами України про оподаткування загальнодержавні податки і збори та місцеві податки і збори. Неподатковими надходженнями визнаються: 1) доходи від власності та підприємницької діяльності; 2) адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності; 3) інші неподаткові надходження. Доходи від операцій з капіталом – це доходи від продажу капітальних активів (основних фондів, державних запасів і резервів, землі) Трансферти – кошти, одержані від інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі. Склад доходів державного бюджету визначено ст. 29 Бюджетного кодексу України [16].

Окремі особливості справляння та зарахування певних видів доходів також можуть визначатися законом про Державний бюджет на відповідний рік. Склад доходів різних рівнів місцевих бюджетів та нормативи зарахування доходів до відповідних бюджетів визначаються Бюджетним кодексом: стаття 64 – доходи загального фонду бюджету міста Києва, бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад; стаття 66 – доходи загального фонду обласних бюджетів; стаття 69 – доходи загального фонду бюджетів міст

районного значення, сільських, селищних бюджетів; стаття 69 – надходження спеціального фонду місцевих бюджетів; стаття 71 – бюджет розвитку місцевих бюджетів. Види міжбюджетних трансфертів визначені у статтях 96 та 97 Бюджетного кодексу. Напрями та особливості використання окремих видів субвенцій встановлені статтями 102-105 Бюджетного кодексу України [16].

У цьому зв'язку, доцільність та можливість запровадження спеціальних правових режимів (механізмів) господарювання значною мірою визначається активністю територіальних громад наповнювати місцеві бюджети використовуючи місцеві податки та збори. В Україні до місцевих податків віднесено податок на майно та єдиний податок, а до місцевих зборів – збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір (ст.10) [17].

Місцеві ради мають обов'язок установлювати єдиний податок та податок на майно (в частині транспортного податку та плати за землю). Фактично податкове законодавство дозволяє формувати місцеву податкову політику шляхом встановлення відповідних податків та зборів. Оскільки запровадження та встановлення розміру ставок місцевих податків і зборів належить до компетенції органів місцевого самоврядування, то саме вони мають найбільші можливості впливати на обсяги надходжень зазначених платежів до відповідних бюджетів. А відтак, запровадження або не запровадження спеціального правового режиму (механізму) господарювання залежать від того, наскільки ефективно органи місцевого самоврядування можуть організовувати весь комплекс робіт по мобілізації місцевих податків і зборів.

Отже, малоімовірно, що спеціальний правовий режим (механізм) господарювання доцільно запроваджувати тільки шляхом регулювання місцевих податків, оскільки в умовах знищення та руйнування інфраструктури через війну органи місцевого самоврядування не матимуть

змоги забезпечувати податкові надходження в максимальному обсязі. А відтак, нові спеціальні правові режими (механізми) господарювання мають корелювати з усіма загальнодержавними податками.

Висновки. Таким чином, дослідивши правове забезпечення розбудови цифрової економіки можна зробити висновок, що Україна продовжує розвивати цифрову економіку, попри війну, а інформаційні технології інтенсивно запроваджуються в усіх сферах національного господарства. Заслуговує на уваги проєкт Дія.Сіту – унікальний правовий та податковий механізм для ІТ-компаній в Україні, який може бути мультипліковано в інші сфери та види економічної діяльності. Щодо запровадження спеціальних правових режимів (механізмів) господарювання в Україні для розвитку зруйнованих територій на засадах цифровізації, то це можливо, доречно та технічно забезпечуються державою попри війну. Тому нові спеціальні правові режими (механізми) господарювання можуть бути розроблені за аналогією з Дія.Сіту, але мають стимулювати місцевий економічний розвиток, а не тільки один вид економічної діяльності. Отримані висновки обумовлюють необхідність розробки концепту формування нових спеціальних правових режимів (механізмів) господарювання на засадах цифровізації економіки з урахуванням територіального підходу.

Література

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження КМУ № 67 від 17 січня 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p#Text> (дата звернення: 1.03.2023)
2. Жекало Г.І. Цифрова економіка України: проблеми та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного*

- університету. 2019. Вип. 26, Ч. 1. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/26_1_2019ua/12.pdf (дата звернення: 2.03.2023)
3. Іртищева І. О., Сенкевич О. Ф. Цифрова трансформація регіонів України: об'єктивна необхідність, принципи цифрового розвитку та особливості регулювання. *Регіональна економіка*. 2020. №1(95). С. 14-21.
  4. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. Центр Разумкова. Видавництво "Заповіт", 2020. 274 с.
  5. Цифрова адженда України – 2020. («Цифровий порядок денний» – 2020). Концептуальні засади. 2016. URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> (дата звернення: 3.03.2023)
  6. Заява Радника Президента України М. Федорова на форумі "Digitalization: business talk, open opportunities", присвяченому актуальним питанням впровадження цифрових трансформацій і розвитку цифрової економіки. URL: <https://it-it.facebook.com/ze2019official/posts/500583604033213> (дата звернення: 5.03.2023)
  7. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: Розпорядження КМУ №386 від 15 травня 2013 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/nras/246420577> (дата звернення: 4.03.2023)
  8. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні: Закон України від 15 липня 2021 року № 1667-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text> (дата звернення: 5.03.2023)
  9. Про схвалення Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо

- її реалізації: Постанова КМУ від 17 листопада 2021 р. № 1467-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-p#Text> (дата звернення: 5.03.2023)
10. Цифрова держава. URL: <https://plan2.diia.gov.ua> (дата звернення: 7.03.2023)
11. Конституція України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution> (дата звернення: 1.03.2023)
12. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 1.03.2023)
13. Бєлякова О. Cameron McKenna Nabarro Olswang Дія Сіту: переваги та міфи. URL: https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA016026 (дата звернення: 1.03.2023)
14. Дві області затвердили програму інформатизації: пріоритети Волині та Закарпаття до 2025. URL: <https://thedigital.gov.ua/regions/news/dvi-oblasti-zatverdili-programu-KMUinformatizatsii-prioriteti-volini-ta-zakarpattya-do-2025> (дата звернення: 1.03.2023)
15. Сайт Міністерства цифрової трансформації. URL: <https://thedigital.gov.ua/projects> (дата звернення: 1.03.2023)
16. Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 1.03.2023)
17. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 1.03.2023)

References

1. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku tsyfrovoi ekonomiky ta suspilstva Ukrainy na 2018-2020 roky ta zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo yii realizatsii: Rozporiadzhennia KМУ № 67 vid 17 sichnia 2018 r. URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-r#Text> (date of application: 1.03.2023)
2. Zhekalo H.I. Tsyfrova ekonomika Ukrainy: problemy ta perspektyvy rozvytku. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. 2019. Vyp. 26, Ch. 1. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/26_1_2019ua/12.pdf (date of application: 2.03.2023)
  3. Irtysheva I. O., Sienkevych O. F. Tsyfrova transformatsiia rehioniv Ukrainy: obiektyvna neobkhidnist, pryntsypy tsyfrovoho rozvytku ta osoblyvosti rehuliuвання. Rehionalna ekonomika. 2020. №1(95). S. 14-21.
  4. Tsyfrova ekonomika: trendy, ryzyky ta sotsialni determinanty. Tsentr Razumkova. Vydavnytstvo "Zapovit", 2020. 274 s.
  5. Tsyfrova adzhenda Ukrainy – 2020. («Tsyfrovyi poriadok denniy» – 2020). Kontseptualni zasady. 2016. URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> (date of application: 3.03.2023)
  6. Zaiava Radnyka Prezydenta Ukrainy M. Fedorova na forumi "Digitalization: business talk, open opportunities", prysviachenomu aktualnym pytanniam vprovadzhennia tsyfrovyykh transformatsii i rozvytku tsyfrovoy ekonomiky. URL: <https://it-it.facebook.com/ze2019official/posts/500583604033213> (date of application: 5.03.2023)
  7. Pro skhvalennia Stratehii rozvytku informatsiinoho suspilstva v Ukraini: Rozporiadzhennia KMU №386 vid 15 travnia 2013 r. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/246420577> (date of application: 4.03.2023)
  8. Pro stymuliuвання rozvytku tsyfrovoy ekonomiky v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 15 lypnia 2021 roku № 1667-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text> (date of application: 5.03.2023)
  9. Pro skhvalennia Stratehii zdiisnennia tsyfrovoho rozvytku, tsyfrovyykh

- transformatsii i tsyfrovizatsii systemy upravlinnia derzhavnymy finansamy na period do 2025 roku ta zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo yii realizatsii: Postanova KMU vid 17 lystopada 2021 r. № 1467-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-r#Text> (date of application: 5.03.2023)
10. Tsyfrova derzhava. URL: <https://plan2.diia.gov.ua> (date of application: 7.03.2023)
11. Konstytutsiia Ukrainy. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution> (date of application: 1.03.2023)
12. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (date of application: 1.03.2023)
13. Bieliakova O. Cameron McKenna Nabarro Olswang Diia Situ: perevahy ta mify. URL: https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA016026 (date of application: 1.03.2023)
14. Dvi oblasti zatverdily prohramu informatyzatsii: priorytety Volyni ta Zakarpattia do 2025. URL: <https://thedigital.gov.ua/regions/news/dvi-oblasti-zatverdili-programu-KMUinformatyzatsii-prioriteti-volini-ta-zakarpattia-do-2025> (date of application: 1.03.2023)
15. Sait Ministerstva tsyfrovoi transformatsii. URL: <https://thedigital.gov.ua/projects> (date of application: 1.03.2023)
16. Biudzhetni kodeks Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (date of application: 1.03.2023)
17. Podatkovi kodeks Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (date of application: 1.03.2023)